

In woord en draad

Eerherstel voor Entgen Luyten

Lieve Entgen,

Je leefde in Limbricht, een klein dorp in het Limburgse grensgebied. Wanneer je werd beschuldigd van hekserij was je al op leeftijd. Je was weduwe en leefde alleen.

Over je jeugd vertellen de bronnen niets. Ze zwijgen over de kleur van je ogen, over je stem, over de mensen van wie je hield. Ze vertellen niet wat je deed op lange winteravonden, welke herinneringen je met je meedroeg of hoe vaak je langs dezelfde wegen door het dorp liep.

Maar we weten dat je een leven had voordat je een beschuldiging werd.

Je maakte deel uit van een gemeenschap die je jarenlang kende. Je zag de seizoenen komen en gaan. Je maakte tijden van overvloed mee en tijden van schaarste. Je verloor je echtgenoot en leerde verder leven zonder hem. Zoals zoveel vrouwen van jouw tijd kende je een bestaan dat grotendeels onzichtbaar bleef voor de geschiedschrijving, maar onmisbaar was voor het dagelijkse leven.

In een wereld van akkers, vee, vlas en linnen hielden vrouwen huishoudens draaiende. Zij verzorgden kinderen, bereidden voedsel, herstelden kleding en droegen kennis over van generatie op generatie. Hun werk liet weinig sporen na in archieven, maar vormde de basis van het leven om hen heen.

Toch veranderde alles.

In 1674 werd je beschuldigd van hekserij.

Het waren de laatste decennia waarin dergelijke beschuldigingen nog tot een doodvonnis konden leiden. Op veel plaatsen in Europa groeide de twijfel aan heksenprocessen, maar voor jou kwam die verandering te laat. Om een einde te maken aan de roddels en verdachtmakingen liet je je op eigen initiatief opsluiten, in de hoop je naam te kunnen zuiveren. Terwijl het proces tegen jou nog gaande was, werd je dood aangetroffen in je cel. Volgens onderzoek werd je vermoord, maar je dood werd destijds als zelfdoding voorgesteld. Je werd nooit veroordeeld, en toch werd je na je dood behandeld als een misdadiger. Zelfs je graf moest onherkenbaar blijven.

Achteraf is moeilijk te begrijpen hoe angst en wantrouwen een gemeenschap zo konden veranderen dat een vrouw zelfs na haar dood haar goede naam werd ontnomen.

Je was geen legendarische heks. Geen vrouw uit een volksverhaal. Geen figuur uit een sage.

Je was een mens.

Een weduwe. Een buurvrouw. Een vrouw die ouder werd in een dorp waar zij haar hele leven had doorgebracht.

Eeuwenlang bleef er weinig meer van je over dan enkele documenten in een archief. Je stem verdween. Je gezicht verdween. Zelfs de herinnering aan je bestaan werd langzaam bedekt door de mist van de tijd.

Maar namen kunnen teruggevonden worden.

Deze sluier draagt jouw naam omdat zij doet wat geschiedenis soms vergeet te doen: onthullen wat verborgen werd. Zoals mist optrekt boven het landschap, zo licht dit handwerk een hoekje van het verleden op. Niet om de pijn opnieuw te beleven, maar om te erkennen dat jij hebt bestaan.

De sluier verwijst naar de Lage Landen, waar mist en water het landschap vormen. Zij verwijst naar het dunne vlies tussen herinneren en vergeten, tussen zichtbaarheid en vergetelheid. Onder die sluier liggen talloze verhalen verborgen van vrouwen, mannen en kinderen die tijdens de heksenvervolging werden beschuldigd, veroordeeld en uitgewist.

Jouw naam staat hier voor hen allen.

In draad en herinnering wordt de sluier opgelicht.

Opdat wat verborgen was, opnieuw gezien mag worden.

Micca

Over het handwerk

De Sluier van de Lage Landen is een eerbetoon aan de slachtoffers van de heksenvervolging in onze streken. Het handwerk tilt de sluier van de geschiedenis op: wat bedekt was, wordt opnieuw zichtbaar.

Over de Lage Landen hangt vaak een sluier van mist; een dunne laag tussen zichtbaarheid en vergetelheid. Onder die sluier liggen de verhalen van vrouwen, mannen en kinderen die ooit werden beschuldigd, veroordeeld en uitgewist uit het collectieve geheugen. Deze sluier wil hun namen opnieuw zichtbaar maken.

De vorm van het werk is een halve maan. De halve cirkel wordt in vele tradities verbonden met vrouwelijke kracht, cycli en verandering. Zij vormt een brug tussen hemel en aarde, tussen het zichtbare en het onzichtbare.

Binnen de moderne hekserij en Wicca wordt de halve boog soms gezien als een poort tussen werelden. Dat beeld sluit aan bij de gedachte van sluiermomenten, wanneer de grens tussen verleden en heden, leven en dood, herinnering en vergeten dun lijkt te worden. De halve maan vertegenwoordigt zo een overgang: een opening waardoor vergeten verhalen opnieuw naar voren kunnen treden.

De sluier is gebreid in linnen. Eeuwenlang stonden de Lage Landen bekend om hun vlas, linnen, kant en weefkunst. Het waren ambachten die vaak door vrouwen werden uitgevoerd en van generatie op generatie werden doorgegeven. Het gebruik van linnen verwijst naar die traditie van vrouwelijke kennis en vaardigheid. Tegelijk herwaardeert het een vorm van handenarbeid die door de geschiedenis heen vaak werd onderschat, terwijl zij mee het dagelijks leven vormgaf.

In het kantwerk zijn kruisen verwerkt binnen een cirkel. Het kruis verwijst naar de eenvoudige tekens waarmee ongeletterde mensen documenten ondertekenden. Vele slachtoffers van de heksenvervolging gingen de geschiedenis in zonder eigen handschrift. Hun naam werd gevolgd door een kruisje onder een verklaring die vaak onder druk of foltering tot stand was gekomen.

De cirkel rondom het kruis geeft het teken een nieuwe betekenis. Zij staat voor heelheid, verbondenheid en herinnering. Waar het kruis ooit een teken van machteloosheid kon zijn, wordt het hier een symbool van erkenning. Het markeert niet langer een bekentenis, maar een bestaan.

Bovenaan de sluier loopt een zwarte rand als een stille rouwband.

Zwart is de kleur van afscheid, herinnering en eerbied. Het markeert de afwezigheid van hen die niet meer spreken kunnen, maar wier namen en verhalen blijven voortleven.

De rand vormt de grens tussen het zichtbare en het onzichtbare, tussen de wereld van vandaag en de levens die door vervolging werden afgebroken. Zoals de sluier zelf een overgang vormt tussen herinneren en vergeten, markeert de zwarte boord het moment waarop we stilstaan bij verlies.

Tegelijk is de rand geen einde. Ze omsluit het werk als een beschermende lijn, een teken dat deze verhalen niet opnieuw mogen verdwijnen. Waar slachtoffers ooit uit de geschiedenis werden gewist, geeft de rouwrand hun een plaats van waardigheid en respect.

De zwarte boord kan ook gelezen worden als de horizon van de Lage Landen op een mistige dag: een donkere lijn waar lucht en aarde elkaar raken, waar verleden en heden elkaar ontmoeten.

De Sluier van de Lage Landen is daarmee tegelijk een rouwdoek, een herinneringsdoek en een onthulling. Niet om het verleden te herschrijven, maar om het zichtbaar te maken. Draad voor draad. Naam voor naam.